کتێبی دەوڵەت لە نووسینی سمکۆ محەمەد لە چاپ هاتەدەر

کتیبەکە قەبارە مامناوەندیە و بریتیە لە 300 لابەرە و موناقەشەی جەمکی دەولەتی کردووە، دەوڵەت لە رووی میزووی و مودیرن و شیوازەکانی دەولەتی نەتەوەیی، دەولەتی فرەیی لە کولتوور و موڵتی کۆڵجەر و هتد و رەخنەی لە دەولەتی مودیرن کرتووە

ئەم کتێبە دەست دەکەوێت لە کتێبخانەکانی کوردستان

ئەمەی خوارەوە پێشەکی کتێبەکەیە:

پێشەکی

مەسەلەی دەوڵەت بەدرێژایی مێژوو هەم لەرووی مەعریفیەوە بۆتە جێگەی بایەخی میتۆدی کۆمەڵناسی سیاسی لە زانکۆکانی جهان دەخوێنرێ، هەم لەرووی تیۆری سیاسیەوە بایەخی پێدەدرێت کەهەریەك لە تۆماس هۆبز و ژان ژاك رۆسۆ و هیگڵ و مارکس و هتد بەزانستیانە قسەیان لەسەر کردووە، هەم لەڕووی جوگرافیی و نەتەوەیی و قەوارەییەوە بۆ کۆمەڵگەیەك، یان ئاینەکان یان نەریتە جیاوازەکان کە لەرووی مێژووییەوە لەرێگەی هێزو سوپاوە وەدەستهاتووە موناقەشەی کراوە و ئەنجامێکی بەدەستهێناوە کە مافی هەر نەتەوەیەك یان کۆمەڵگەیەکە ئەگەر داوا بکات خاوەن قەوارەیەکی سیاسی لەو شێوەیە بێت، ئەمەش بۆ نەهێشتنی ئەو گرێ سایکۆلۆژیە سیاسیەیە ماوەتەوە، بۆیە تائێستاش هەمان کەشوهەوای سیاسی پێوەدیارە کە بەئاسانی بۆ نەتەوەکان بەدەست نایات و بۆ هێزە گەورە و خاوەن دەسەڵاتەکانیش ئاسان نییە دەستبەرداری ئەو جوگرافیاییانە بن، بەتایبەتی ئەو نەتەوانەی کە تائێستا فرەستیان بۆ نەڕەخساوە ببن بە دەوڵەت و نوێنەریان هەبێت لە نەتەوە یەکگرتووەکان.

دەوڵەتی نەتەوەیی ئەگەرچی پێشتر داواکارییەکی گشتی بوو و لەڕووی نێودەوڵەتیشەوە رەوایەتی سیاسی وەرگرتبوو، بەڵام زیاتر لەدوای شکستی سۆڤیەت و نەمانی دوو جەمسەری و نەمانی چەمکی ناسیونالیزم بۆ بەدەستهێنانی دەوڵەت لەلایەن نەتەوەوە، بۆتە مەسەلەیەکی لاوەکی و چۆتە دەرەوەی ئامانجی نەتەوەکان، چونکە نەمانی دەوڵەت جگە لەوەی هیچ بەهایەکی نەماوە دوای ئەوەی رۆژئاوا دەوڵەتی فرەیی لە مەزهەب و ئاین و نەتەوە و کولتوور و ئەوانی دیکە، لێرەوە ئەم

قەوارەیە بەخاتری ئەوانی دیکە کە لەپەنای نەتەوە بۆ دەوڵەتەکانن تاکو نەبنە پەراوێز و جارێکی تر نەتەوەی سەردەست و ژێردەست دروست نەبێت، ناو و شوناسی دەوڵەتی نەتەوەیی گۆڕا، نمونەش ئەوەیە کە داواکاری دەوڵەتی کوردی گۆڕا بۆ دەوڵەتی کوردستان، چونکە لەپەنا کورد سریانی و کلدانی و تورکمان و پاشماوەکانی عەرەب، کولتووری غەیرە کوردی لە کوردستان هەن، بۆیە ئەو پێشنیارە قەبوڵ کرا کە دەوڵەت بەناونیشانێکی دیاریکراوی نەتەوەییەوە نەمێنێت، بەڵام شوناسی نەتەوە لەدەست نەدات.

بەهەرحاڵ ئێمە لەم تێکستەدا موناقەشەی هەموو لایەنە میتۆدی و سیاسی و مێژووییەکانی ئەم چەمکەمان کردووە بەپێی سەرچاوە باوەڕپێکراوەکان، بەڵام ئامانجەکە خودی ئەو مانا نوێیەیە کە لەدوای هاتنی چەمکی جهانگەرایی هاتە ئاراوە، بۆیە مانایەکی دیکەی موناقەشەی نوێ بۆ دەوڵەت، ئەو فەزا ئابورییەیە کە لەجیاتی ئەوەی وەکی جاران دەەوڵەوتی گەورە کۆمپانیا بباتەڕێوە، ئێستا بەپێچەوانەوە بۆ رزگاربوونی دەوڵەت لە ئەرکە قورسەکانی، هەروەها بۆ گۆڕینی گرێبەستی نێوان هاوڵاتی و دەوڵەت کە دیاریکردنی ئەرك و ماف بوو لەنێو دەستووردا، ئێستا کۆمپانیاکان جێگەی سیاسەتی دەوڵەتیان گرتەوە و خەڵك بەڕێوەدەبەن، یان ئەسڵەن هەندێکجار دەوڵەت بۆ نەتەوە ژێر دەستەکان دروستدەکەن لەڕێگەی ئەو سامانەی هەیانە، نمونەش هاتنە پێشەوەی بەدەوڵەتبوونی ئەمازیغی و سکۆتلەند و کوردستان و کەتەلۆنیا و قرمی ئۆکراینا و هتد. هەروەها ئەو دەوڵەتۆچکانەی کە لە نەخشەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا ناویان هاتووە کە لەرووی جوگرافیایەوە سەر بەدەوڵەتی گەورەی وەکو ئێران و تورکیا و سعودیە و لیبیا و جەزائیر و تەواوی وڵاتانی عەرەبیین.

ئامانج لەم کتێبە ئەوەیە کە کورد و ئەو نەتەوانەی وەکو کوردن و هەمیشە ستراتیژی سیاسیان بەئاڕاستەی دەوڵەتە، ئەوەیە کە درەنگ فریای ئەوە کەوتن بچنە نێو هاوکێشەی سیاسی و ببن بە لۆگۆیەك و لەڕێگەی ئەو لۆگۆ سیاسیەوە بناسرێن، ئەم بۆچوونەش ئەگەر نیگەتیڤ نەکەوێتەوە، ئەوەیە کە دەوڵەت لەم سەردەمەدا دەسەڵاتە سیاسی و ئابوریەکەی هێندە سنووردار نەکرابا، تائەو جێگەیەی کە دەوڵەتی نەتەوەیی بەهای جارانی نەمێنێ، چ لەناو مەحفەلی نێودەوڵەتی و چ لەئاستی نێوخۆ، چونکە بەگشتی ئەو ویستە گشتیەی جاران هەبوو بۆ دروستکردنی دەوڵەت لەڕێگەی ئامانجێکی سیاسی و سەرکردەکانیەوە، ئێستا ئەو ویستە بەشێوەیەك لەشێوەکان کە سیاسەت تارادەیەك شەفاف بووە و بووەتە کردەیەکی ناشیرین، بەوپێیەی کە لەنێو خۆشدا ئەو

بەهایەی نەماوە، بەقەد ئەوەی خەڵك ویستە گشتیەكەی بۆ خۆشگوزەرانی و پێكەوەژیانی نەتەوە و ئاینەكان زیاترە، ئەمە كاریگەری لەسەر بوونی فكری ناسیونالیزمیش كردووە بەرامبەر بە ئەوانی تر، مەبەستم نەتەوەیەكی وەكو كورد دوای شاهیدی ئەوەبوون سیاسەت رادەستی بازاڕ و ئابوری كرا، ئیدی نەتەوەخوازی وەكو ئامانجێك بەهایەكەی جاران نەما. ئێمە لێرەدا تائەو جێگەیەی فریای چەمكە سیاسیەكانی پەیوەست بە چەمكی دەوڵەت دەگات، هەموو لایەنەكانمان موناقەشە كردووە چ بەپێی لایەنە فەلسەفیەكە بێت چ لایەنە مێژوویيەكە بێت، چ ئەوەی ئەو ستایلە نوێیە پێناسەیەكی نوێی بە چەمكی دەوڵەت داوە، بەهیوای ئەوەی ئەم كتێبە بتوانێ موناقەشەیەكی فكری بەرهەمبهێنێ.

سمكۆ محەمەد
20/4/2015